

Nr 36

Av fru **Segerstedt Wiberg**, om statligt stöd åt zigenare vid skol- och yrkesutbildning.

(Lika lydande med motion nr 67 i Andra kammaren)

Över hela världen uppmärksammas alltmer frågan om minoriteternas eller de avvikandes anpassning i samhället. Man följer frågan i vetskap om att en anpassning erfordras för att konflikter skall kunna undvikas mellan folkets majoritet och de minoriteter, som mestadels bildas av de avvikande.

Problemet har fått ökad aktualitet genom de folkförflyttningar som överallt pågår i större eller mindre omfattning. Grupper flyttar från det egna landet till ett nytt eller från vissa landsdelar till andra och då huvudsakligen till de tätbebyggda samhällena. Vissa folkgrupper har samtidigt ställts inför helt ändrade levnadsvillkor, eftersom de av tradition levt på ett sätt, som inte passar in i det moderna samhället.

I Sverige är man väl medveten om att de många invandrarna måste ges stöd och förståelse för att trivas i det svenska samhället. Den pågående invandringen ställer krav både på den bofasta befolkningen och på nykomlingarna. En ömsesidig anpassning måste eftersträvas.

Under de senare åren har man samtidigt bättre än tidigare insett att ansträngningar måste göras för att ge Sveriges fåtaliga minoriteter förutsättningar att anpassa sig efter de krav, som det moderna samhället ställer. Uppenbart är att om den lämnade hjälpen blir halvhjärtad i stället för att ges en generös utformning kan den leda till ett misslyckande. Detta förefaller kunna bli fallet med samhällets hjälp till zigenarna. Zigenarnas antal är visserligen inte stort utan uppgår blott till cirka tusen personer. Majoriteten bland dem har fått sin bostadsfråga löst, men fortfarande saknar många skol- och yrkesutbildning. Ju mer medvetna de blir om denna brist, ju större blir deras oro, som i sin tur ger upphov till nya problem. Känslan av att vara diskriminerad växer.

Många av analfabeterna bland zigenarna har haft en ganska förbluffande förmåga att dra försorg om sig själva och sina familjer. En del av dem för alltjämt en ambulerande tillvaro och livnär sig på traditionellt vis genom kopparslagning eller förtenningsarbete. Men självfallet blir dessa arbetstillfällen allt färre. Likaså blir det allt svårare för zigenarna att föra en ambulerande tillvaro, framför allt vid hög ålder. På samma gång erbjuder övergången från det traditionsbundna nomadlivet till ett bofast liv i det moderna samhället stora påfrestningar. Många kan inte ta steget fullt

ut utan hamnar i en förslummad halvt passiv tillvaro i läger, husvagn eller liknande. Inte minst hotar förslumningen dem, som sökt sig till storstäderna och främst Stockholm. Där möter dem en ovanlig miljö, och de kommer inte sällan i kontakt med kriminaliserade eller andra illa anpassade individer. Tillsammans kan alla dessa bilda grupper av missnöjda och utstötta element. Kännetecknande för dem är att de är dåligt skolade och har svårt att erhålla eller kvarstanna i ett regelbundet arbete. Pantsättningar och skulder skapar ytterligare problem för dem. Många zigenare i denna omgivning tar upp lån för vilka de av okunnighet betalar ockerräntor. Enligt tillförlitliga uppgifter skulle en del av de nedgångna zigenarna vara villiga att lämna stockholmsområdet om de kunde räkna med bistånd att sanera sin ekonomi. Utan bistånd äger de inte kraft att frigöra sig från sitt nuvarande liv. För andra skulle en ekonomisk hjälp kunna betyda att de inte lockades till storstäderna i hopp om att där få hjälp av anhöriga. En förutsättning är emellertid att zigenarna då får annan hjälp så att de inte motas bort av kommunerna ute i landet. Som bekant finns på många håll en utpräglad benägenhet att mota bort zigenarna eller på annat sätt utsätta dem för diskriminering. Fortfarande förväxlas ofta orsak och verkan i det analfabeterna säges vara obegåvade emedan de inte lärt sig läsa eller uppges vara lata eftersom de inte ges arbete. Deras sociala anpassning försvåras genom att de från en del håll får höra, att de har rätt ställa krav på det svenska samhället, som så länge försummat dem. Från andra håll upplyses om att de har samma skyldigheter som alla andra. Disproportionen mellan uppmaningar och beskyllningar är påfallande och skapar förvirring. Säkert är dock att i dagens samhälle har varje analfabet ett sämre utgångsläge än den läskunnige och yrkesutbildade.

Av statsverkspropositionen framgår, att skolöverstyrelsen nu skall sörja för att de vuxna zigenarna ges undervisning och en viss yrkesutbildning. Man får utgå från att även barnens undervisning skall förverkligas, så att zigenarnas analfabetism på allvar försvinner. Alltför många barn har hittills fått stanna utanför skolans portar. Beträffande ekonomiskt stöd till de vuxna och deras familjer under utbildningstiden hänvisar skolöverstyrelsen till av socialstyrelsen gjord framställning. Denna tycks ha resulterat i ett konseljbeslut av den 17 december 1965 att socialstyrelsen skall ersätta kommunerna för hjälp som lämnas i samband med zigenarnas deltagande i undervisning och omskolning. Något regleringsbrev har emellertid inte utfärdats, varför närmare upplysningar inte står att få om beslutets innebörd. Ett positivt uttalande från riksdagens sida om en generös behandling skulle under alla förhållanden vara av värde.

För att zigenarna till fullo skall kunna tillgodogöra sig den planerade undervisningen och utbildningen torde ytterligare åtgärder krävas.

Lämnas inte, utöver den kommunala, särskild hjälp kan nämligen zige-

narnas ofta omfattande skuldsättning öka eller de av dem ägda företagen äventyras. Endast genom speciella hjälpåtgärder torde det vara möjligt förhindra misslyckanden, som kan resultera i att den ömsesidiga misstron ytterligare tilltar mellan å ena sidan zigenarna och å andra sidan stora delar av den övriga befolkningen. Det gäller att på allvar gottgöra gamla försummelser och att åstadkomma en verklig anpassning av dem som tidigare levde utanför gemenskapen. Samtidigt är av nöden att förebygga uppkomsten av långvarigt behov av socialhjälp.

Som ett lämpligt komplement till de redan planerade åtgärderna torde fogas möjligheter att erhålla bidrag på generösa villkor för egna företagare under studietiden eller saneringslån på fördelaktiga villkor, då sådana kan anses befogade. Lämpligt organ att omhändertaga verksamheten förefaller socialstyrelsen vara. I förekommande fall bör styrelsen överlägga med andra berörda myndigheter och med tanke på bostadens stora betydelse främst med arbetsmarknadsstyrelsen, som gjort en stor insats på bl. a. detta område.

Under hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att socialstyrelsen erhåller i uppdrag att efter prövning bevilja särskilda bidrag eller lån till zigenare, som genomgår skol- eller yrkesutbildning.

Stockholm den 18 januari 1966

Ingrid Segerstedt Wiberg
